

Enligt sändlista

Utvidgning av naturreservatet Jungfrun, Stenkyrka socken, Gotlands kommun, samt nya föreskrifter och skötselplan för reservatet

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), MB, beslutar Länsstyrelsen att utvidga det befintliga naturreservatet Jungfrun till att omfatta hela det område som avgränsats med heldragen svart linje på bifogad karta, bilaga 2. Reservatets gränser utmärks i fält. Vidare beslutar Länsstyrelsen om nya föreskrifter för reservatet enligt nedan och fastställer bifogad skötselplan, bilaga 3. Vidare upphäver Länsstyrelsen det hittills gällande beslutet om ändring av föreskrifter för naturreservatet Jungfrun från den 29 november 1976, diarienummer 11.1211-963-76. Vidare upphäver Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap 7 § MB, den del av naturreservatet Gotlandskusten som ligger inom det nu utvidgade naturreservatet.

Reservatets namn skall vara *Jungfrun*.

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn	Jungfrun
Kommun	Gotland
Län	Gotland
Lägesbeskrivning	Ca 500 meter nordväst om hamnen i Lickershamn (se översiktskartan, bilaga 1)
Ekonomiska kartblad	07J2c
Fastigheter och ägare	Stenkyrka Ringvide 1:36. Ägare: Föreningen Gotlands Fornvänner Strandgatan 14 621 56 Visby Stenkyrka Ringvide 1:39. Ägare: Britta Lundahl Stenkyrka Likkarsvägen 20 624 42 Tingstäde
Areal	Ca 12 hektar
Förvaltare	Länsstyrelsen i Gotlands län

SYFTET MED RESERVATET

Syftet med naturreservatet Jungfrun är att bevara en brant klintkuststräcka med ett intill liggande kalkbarrskogsområde med höga natur-, kultur-, sociala och vetenskapliga värden i ett gynnsamt tillstånd. Reservatet ska erbjuda en naturlig livsmiljö för den flora och fauna som är typisk för de ovan nämnda naturtyperna och hållas tillgängligt för allmänheten utan att området utsätts för förslitning.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Fastigheten Ringvide 1:36 med en areal på 2,3 hektar avsattes 1930 som naturminne och omfördes till naturreservat 1964. Området omfattade en 0,5 km lång klintkust med två utskjutande klintpartier, Jungfruklint och Stuklint. Rauken Jungfrun är Gotlands högsta rauk och mäter 11,5 meter över markytan. Området avsattes som geologisk referenslokal främst för sina höga naturvetenskapliga värden men också för sina höga sociala värden eftersom Jungfrun är ett av de mest besökta reservaten på Gotland. Den nu aktuella utvidgningen skapar ett större sammanhängande naturområde med flera naturtyper som garanterar ett mer långsiktigt bevarande. Det utökade antalet naturtyper med naturskog och klintkust med vacker och storslagen utsikt höjer områdets status som ett attraktivt utflyktsmål. Utvidgningen lyfter dessutom reservatets biologiska värden. Skogen består till övervägande del av gammal, talldominerad kalkbarrskog med ett varierande inslag av gran och delar har klassats som nyckelbiotop med värdefulla element som gamla tallar och granar och fläckvis rika förekomster av död ved. Skogen utgör en gynnsam livsmiljö för sällsynta lavar, mossor och insekter. Klintkusten inom reservatet är av mossexperter känt för sina förekomster av den extremt sällsynta vimpelmossan (*Seligeria carniolica*), men även forsmossa och bäcklansmossa (*Cinclidotus fontinaloides* och *Didymodon spadiceus*) är kända från området. Samtliga tre arter växer intill kalkrika vattendrag eller översilningsytor och är beroende av ostörd hydrologi.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

Med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Länsstyrelsen följande:

Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att inom reservatet

- uppföra byggnad eller anläggning,
- anlägga väg,
- dra fram mark- eller luftledning,

- anordna upplag,
- gräva, schakta, fylla ut, spränga, dika, dämna eller på annat sätt skada mark,
- anbringa tavla, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning,
- framföra motordrivet fordon,
- avverka, upparbeta eller bortföra levande eller dött träd eller buske,
- använda eller sprida växtnäringssämne eller kemiskt bekämpningsmedel.

Utan hinder av dessa föreskrifter får förvaltaren vidta eller låta vidta de skötselåtgärder som anges i bifogad skötselplan, bilaga 3.

Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet inom naturreservatet skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

- att reservatsgränsen röjs och markeras,
- att skyltar med information om reservatet sätts upp,
- att röjning, gallring och avverkning sker i enlighet med vad som anges i skötselplanen, bilaga 3,
- att undersökningar genomförs av områdets mark- och vattenförhållanden samt djur- och växtliv.

Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om allmänhetens rätt att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

- göra upp öppen eld annat än nere på stranden,
- förstöra eller skada fast naturföremål eller utbildning genom att exempelvis knacka fossil ur raukar eller övrigt fast berg,
- anbringa tavla, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning,
- framföra motordrivet fordon.

FASTSTÄLLELSE AV SKÖTSELPLAN

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3.

ÄRENDETS BEREDNING

Under åren 2008 till 2010 har Länsstyrelsen och ett antal markägare fört diskussioner och förhandlingar om utvidgning av och ändrade föreskrifter för det befintliga naturreservatet Jungfrun. Ärendet initierades av ägaren till fastigheten Sten-

kyrka Ringvide 1:39. Ersättningsutredningar och värderingar har gjorts av Forum Fastighetsekonomi och överenskommelser med markägarna tecknades i september 2010.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 4.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Cecilia Schelin Seidegård. Naturvårdshandläggare Fabian Mebus föredrog ärendet.

Cecilia Schelin Seidegård

Fabian Mebus

BILAGOR

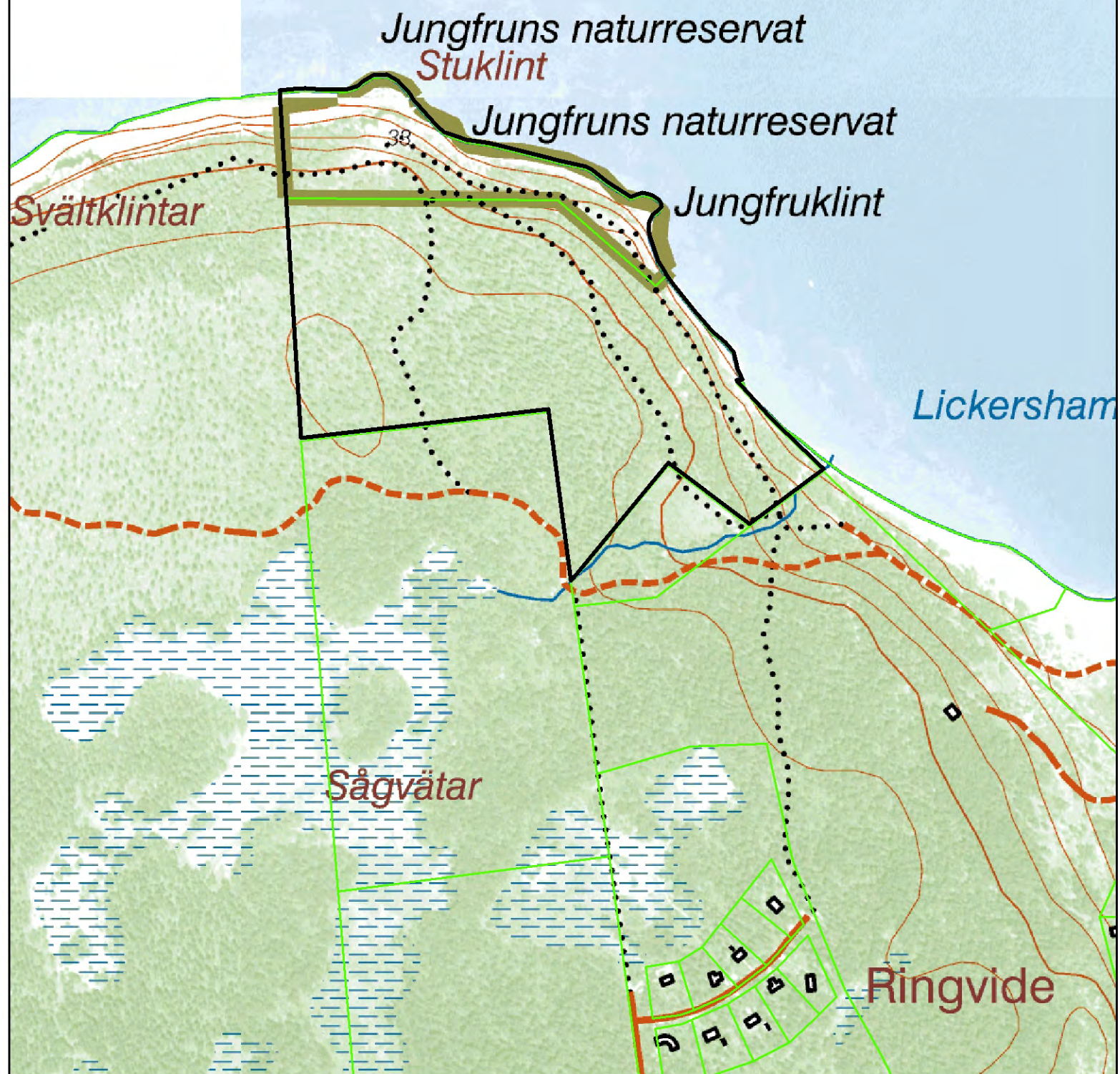
1. Översiktskarta
2. Reservatets avgränsning
3. Skötselplan
4. Hur man överklagar

Bilaga 1
Naturreservatet Jungfrun
Översiktskarta
Skala 1:50 000

Östersjön

Bilaga 2
Naturreservatet Jungfrun
Reservatets avgränsning
Skala 1:5 000

Skötselplan

för naturreservatet Jungfrun

1. Beskrivningsdel

1.1. Allmän beskrivning av området

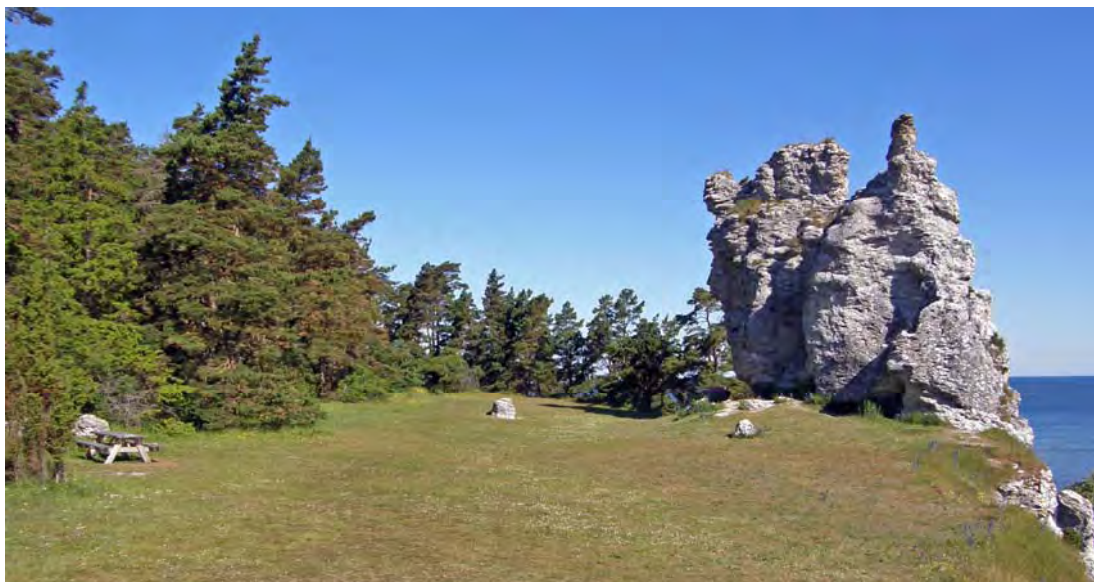
Naturreservatet Jungfrun var ett av Gotlands första områden som gavs ett formellt skydd när det avsattes som naturminne år 1930. Det 2,3 hektar stora området hade år 1927 skänkts till Föreningen Gotlands Fornvänner efter att ha styckats av från fastigheten Stenkyrka Ringvide 1:25 (numera Ringvide 1:39). Området överfördes därefter till naturreservat enligt 1964 års naturvårdslag och fridlysningsföreskrifterna reviderades av Länsstyrelsen 1976. Området omfattade en 0,5 km lång sträcka av den höga och lodrätt stupande kustklinten med de två utskjutande klintpartierna Jungfruklint och Stuklint. Syftet med reservatet var att skydda berggrunden, raukarna och landskapsbilden. Området var redan då ett mycket omtyckt utflyktsmål och förhoppningen var att strängare föreskrifter skulle hejda den ”pågående förslitningen” av området. På markägarnas initiativ inleddes förhandlingar om att utvidga reservatet med den i söder angränsande fastigheten Ringvide 1:39 (ur vilken det befintliga reservatet en gång i tiden hade avstyckats) som i sin helhet utgörs av produktiv skogsmark. Efter utvidgningen kan Jungfrun idag beskrivas som ett klintkustnära skogsområde med höga sociala, geologiska och biologiska värden. Flera promenadstigar leder från parkeringsplatsen i Lickershamn genom reservatet upp till de vackra utsiktsplatserna på Stuklint och vid Jungfruklinten.

1.2. Kulturhistoriska värden och äldre markanvändningshistorik

Det finns inga registrerade fornlämningar inom reservatet. Däremot har själva rauken Jungfrun klassats som en ”övrig kulturhistorisk lämning” och betecknas i fornminnesregistret som ett ”naturföremål med tradition”. Rauken har fått sitt namn av att man på dess östra sida med lite fantasi kan urskilja en kvinnogestalt (Jungfru Maria) med ett barn (Jesusbarnet) i knäet. Andra källor gör gällande att rauken fått sitt namn efter den tragiska sägner om jungfrun Öllegard och hennes älskade. Området kring Jungfrun liksom strandområdet mot Lickershamn ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövård.

Förmodligen har markanvändningen inom reservatet under mycket lång tid varit relativt likartad och främst utgjorts av plockhuggning av ved och virke för husbehov. Resultatet av denna bruksform är en olikåldrig, varierad och delvis luckig naturskog med en blandning av tall och gran och enstaka yngre lövträd. I den västra delen av reservatet har det dock på senare år på en yta av ca 3 hektar gjorts

ett mer omfattande uttag och skogen har därefter lämnats till självföryngring. Flygbilder från 1930-talet visar att det i det sydöstra hörnet av reservatet också fanns en mindre öppen yta som idag är bevuxen med 60-årig planterad tallskog.

Rauken Jungfrun

Sannolikt förekom det i början av 1900-talet, i likhet med omgivande skogar, utmarksbete inom reservatet. Idag finns det dock inga tydliga spår efter denna verksamhet.

Att området också utnyttjats i militärt syfte vittnar ett skyttevärn om som finns uppe på den öppna platån på Stuklint.

Skyttevärn på Stuklint

1.3. Geologi och hydrologi

Reservatet omfattar en ca 700 meter lång sträcka av den höga och lodrätt stupande kustklinten. Klintarna består av revkalksten som är hårdare än den lättvittrade märelskiffern vilken i tydligt utbildade lager bygger upp den övriga delen av kustklinten. I den övre branten ner mot stranden finns på flera håll utströmmande vatten. Det utströmmande vattnet har ett övermättat innehåll av kalk och förekomsterna av kalktuff visar på detta. Dessa branta små utströmningsområden beskrivs ibland som hängande källmyrar. Klinten hyser geologiska referenslokaler. Undre och övre Visbymärgel, olika delar av Högkling-serien samt även bentonitlager (vulkanisk aska) finns blottade.

Kustkling av lagrad märgelsten med framsipprande vatten. I bakgrunden rauken Jungfrun.

Klinten når sin högsta höjd, 27 m ö h, vid Stukling. Väster därom delar den sig i en övre och en undre kling. Platån innanför Jungfrukling ligger 13 m ö h. Området mellan Stukling och Jungfrukling bildar en brant nord-sluttning från en längre in i land löpande övre kling, ner mot kustklingens krön. Från platån vid Jungfrukling viker den övre kling inåtland och övergår i en skogsklädd inlandskling. En smal strandremsa av sand, grus och sten ligger under kling på en väl utvecklad pall, som sträcker sig långt ut i havet. Under Stukling och Jungfrukling ligger mängder av stora nedstörtade block från de överhäng som har bildats av den hårda och motståndskraftiga kalkstenen i dessa klingpartier.

Rauken Jungfrun är Gotlands högsta rauk och mäter 11,5 meter över markytan uppe på platån och 26 m ö h, vilket är en meter under Litorinahavets högsta gräns i trakten. Rauken består huvudsakligen av revkalk. Dess nedre del övergår successivt i underlagets lagrade kalksten. Norrsidan är nästan plan eftersom den utgör ena väggen i en gammal vertikal rämna, vars motsatta vägg har störtat ned på strandpallen.

Den skogsklädda marken i reservatet är småkuperad och på flera ställen kommer mindre partier av revkalksten i dagen.

Det finns inga vattensamlingar, våtmarker, bäckar eller diken inom reservatet. De lösa jordlagren är mestadels tunna och markfuktigheten mycket låg. Ca 100 meter sydväst om reservatet ligger Sågvätar som ingår ett större våtmarkskomplex. Sågvätarna avvattnas av en bäck som delvis löper i en ravin längs reservatets gräns och slutligen går ut i havet vid reservatets sydöstra hörn. Bäckens djupa nedskuren i berget vilket åtminstone nära vätarna sägs vara resultat av sprängning i ett försök att reglera vattennivån i vätarna. Bäckens torkar ut under sommaren medan vattnet forsar fram under vinter och vår.

1.4. Vegetation

Floran i reservatet är typisk för torra talldominerade kalkbarrskogar med arter som örnbräken, lundskäfting, blå- och vitsippa, fibblor, smultron, visp- och slankstarr, sårläka, färgmåra, mm.

Trädsiktet domineras av tall och fläckvis även mycket gran samt här och var yngre exemplar av oxel, rönn, körsbär, mm. Busksiktet är delvis tätt med arter som skogstry och en.

Uppå Stuklint och på platån vid Jungfruklint finns torrängsvegetation med solvända, brudbröd, blåeld, mm.

Stenstranden saknar vegetation men på några ställen ovanför stranden, där vatten sipprar fram ur berget, hittas små fläckar med källkärrsväxter såsom majviva, axag, smalfräken, kärrknipprot och kärrlilja.

1.5. Naturvärden

Områdets geologiska och hydrologiska värden kompletteras med höga naturvärden knutna till gammal skog och klintkusten. Merparten av skogen utgörs av olikåldrig kalkbarrskog, förmodligen med lång trädkontinuitet. Det finns många värdefulla naturskogselement såsom gamla tallar och granar och död ved i form av torrträd, torrakor och lågor. På de beskuggade revkalkstensklintarna och klippblock hittades i samband med nyckelbiotopsinventeringen fuktighetskrävande mossor såsom grov baronmossa och platt fjädermossa. Det finns äldre uppgifter (1930-talet) om förekomst av trådbråsklav på gran men arten har inte återfunnits. Skägg- och tagellavar på granar i området signalerar dock skog med höga naturvärden och att miljön fortfarande är gynnsam även för mer sällsynta hänglavar. Insektsfloran är inte undersökt men rika förekomster av torrgran och senvuxna granar samt torrträd av tall skapar goda förutsättningar för en rik skalbaggsfauna på ved och bark. Inom och i anslutning till reservatet har flera fynd av sällsynta mossor gjorts, bl.a. vimpelmossa, forsmossa och bäcklansmossa, som växer på översilningsytorna i kustklinten. Hela reservatet ingår i ett område av riksintresse för naturvård.

Mossrik olikåldrig kalkbarrskog med gammal tall och senvuxen gran

1.6. Sociala värden

Naturreseptatet Jungfrun är trots sin ringa storlek ett av Gotlands mest välbesökta naturreseptat och finns beskrivet i flera guideböcker, bl.a. "Gotlands Natur – en reseguide" och "Se Gotland". Gotlands största rauk, den intressanta geologin och den storslagna utsikten från Stuklint samt närheten till fiskeläget i Lickershamn är några av orsakerna till att reseptatet lockar många besökare.

1.7. Tillgänglighet

Tillgängligheten till området är idag tämligen god. Från parkeringsplatsen i Lickershamn går en välfrekventerad promenadstig upp mot reseptatet för att sedan dela sig i flera mindre och större stigar genom skogen upp till Jungfruklint och Stuklint.

1.8. Anordningar för besökare och information

I dagsläget finns det en äldre skylt med information om reservatet vid parkeringsplatsen i Lickershamn. På platån vid Jungfrun finns bänk och bord.

1.9. Byggnader och anläggningar

På Stuklint finns ett övergivet skyttevärn. I övrigt finns inga anläggningar eller byggnader.

Vy från stranden i Lickershamn mot rauken Jungfrun och den bakomliggande skogen

2. Plandel: Riktlinjer för den framtida skötseln av naturreservatet

2.1. Förvaltning

Länsstyrelsen i Gotlands län skall svara för förvaltningen av reservatet.

2.2. Markering av reservatets gräns

Reservatsgränsen skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (Naturvårdsverkets handbok "Att skylta skyddad natur", s 88-101). Gränsmärkningen skall utföras av Lantmäterimyndigheten.

2.3. Bevarandemål

- Utbredning av skog med naturskogskvaliteter ska vara minst 9 hektar (av de totalt drygt 10 hektar produktiv skogsmark inom reservatet).
- Skogen ska uppvisa följande strukturer: Påtagligt inslag av gamla tallar och granar, trädhåligheter samt död ved i form av torrträd, torrakor och lågor. Trädskiktet ska vara omväxlande med luckor.
- Utsiktsplatsen vid Stuklint och platån vid Jungfruklint ska vara fria från igenväxning med buskar, sly och ungträd. Stigar ska vara öppna och lättframkomliga för allmänheten.

2.4. Bevarandeåtgärder

Naturreservatet bedöms idag inte vara i behov av mer omfattande skötselåtgärder som skulle motiveras ur naturvårdssynpunkt. Merparten av skogen bedöms gynnas av att den tillsvidare lämnas till fri utveckling. Eftersom skogen historiskt sett har skötts genom återkommande plockhuggning av enstaka träd kan det dock i framtiden vara nödvändigt att bedriva viss naturvårdande avverkning för att bibehålla trädskiktets luckighet.

Vidare kan den pågående igenväxningen med buskar såsom skogstry vara negativ ur naturvårdssynpunkt och bör hållas under uppsikt. Idag bedöms dock igenväxningen inte utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden. Däremot kan det delvis täta buskskiktet redan idag begränsa framkomligheten för besökare vilket kan motivera att en del av buskskiktet röjs bort inom en nära framtid.

Den ca 0,5 hektar stora gallringskogen av tall i 60 års ålder bör glesas ut så att beståndet på sikt kan övergå till naturskog. För att gynna en rikare trädslagsblandning i detta bestånd bör eventuellt uppväxande gran och lövträd sparas.

2.5. Tillgänglighet, information och anordningar för besökare

Besökaren skall få information om reservatets naturvärden och gällande bestämmelser för allmänheten på informationstavlor som sätts upp vid reservatsgränsen och vid parkeringsplatsen. Den befintliga skylten ska ersättas med en aktuell sådan. Armerad plastskylt i storlek A2 med information om reservatet tas fram av Länsstyrelsen. Parkeringsplatsen i Lickershamn bör underhållas.

Eftersom ett av huvudsyftena med reservatet är att hålla området tillgängligt för allmänheten samtidigt som det ska skyddas från exploatering, förslitning och annan negativ påverkan är det nödvändigt med återkommande skötselåtgärder i syfte att bevara områdets sociala värden. Utsiktsplatserna vid Stuklint och Jungfruklint ska hållas fria från igenväxning vilket idag i stor utsträckning sköts genom besökarnas tramp och även kaninbete. Eventuellt uppväxande buskar och sly ska dock röjas bort. Stigarna i området ska hållas fria från sly och buskar. Täta buskage längs stigar kan glesas ut för att ge bättre sikt in i skogen, mot klintarna och havet. Träd som faller över stigar bör kapas och dras in i skogen. Om det skulle bildas stora mängder död ved, t.ex. i samband med storm eller omfattande torka, som framförallt kan drabba granen i området, kan det i anslutning till stigar och andra områden där besökare vistas vara motiverat att avlägsna en del av de döda träden för att öka framkomligheten.

2.6. Tillsyn

Länsstyrelsen svarar för tillsynen av reservatet.

2.7. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning skall ske i enlighet med det program som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av Natura 2000 i Sverige".

3. Källor

Naturvårdsverket 2003: Bildande och förvaltning av naturreservat. Handbok.

Naturvårdsverket 2003: Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet.

Naturvårdsverket 2004: Uppföljning av Natura 2000 i Sverige. Uppföljning av habitat och arter i Habitatdirektivet samt arter i Fågeldirektivet.

Länsstyrelsen i Gotlands län 1978: Översiktlig naturinventering. Geologi.

Länsstyrelsen i Gotlands län 1987: Gotlands natur – en reseguide.

Länsstyrelsen i Gotlands län 2006: Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län.

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregister (Kotten)

Se Gotland. Natur och kultur från Fårö till Hoburgen (Gotlands Museums förlag).

Hur man överklagar hos regeringen

Om Ni är missnöjd med Länsstyrelsens beslut, kan Ni överklaga detta hos regeringen, Miljödepartementet.

Det gör Ni genom att i brev till regeringen

- tala om vilket beslut Ni överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och
- redogöra för dels varför Ni menar att Länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras.

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Brevet skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer är:

Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby
tel 0498-29 21 00

Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev *inom tre veckor från den dag Ni fick beslutet*, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om något är oklart, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.